

מסורת הש"ס

משלמו. מפתה אותו כדמרגמין וכי יפתה (שמות כג) ארי ישלם: והארץ הדוס רגלי. והעובר צמחר לומר אין המקום כאן לפיכך הוא נסתר לומר אין יודע נמלא כדחוק רגליו ומקלפו לומר אין כאן: **מלא כל הארץ.** משמע משתרצב ויורד למטה והזוקף קומתו נראה כדחוק: **אמר לו כך.** ר' יהושע השיב לו כדרך שהשיב לו ר' אליעזר: **נסגרשה.** שאין אמי חייבת כבודו אבי מהו: **מזין ריסי עיניך.** שערות שצבורת כסוי אמה אמה ניכר שהיית יתום וגשרו ריסי עיניך מן הנכי כדאמרני¹ [בנסהדרין] (ד' קד): והיה רבן גמליאל שומע קולה וזוכה כנגדה עד ששכרו ריסי עיניו: **שן אלמנה אמה.** ולא כריך אמה למעשה אלא ללמוד זאת ואני אומר לך שכבוד שניהם שוה עריך: **הטל להם מים כסלף וקעקע.** קרקק להם כמו שמקרקקי לתרגוילים ולפי שלא היה כריך לעשות והוא שאלו כמו שעליו לעשות אמר לי אצא ואימנא השיבו לשון שחוק: **חזרו והודו למאמרו הראשונות.** כ"ש שחייב אדם כבודו שאלף הוא שומך צדקתו כאצו ואמו וחיוו ונתנו מסורין צידו: **ראש דברך אמת.** לא הווקק הכבוד לומר ראש דברך אמת אלא לפי שהיו מנגנים אחר דבריו הראשונים לומר לכבודו הסהיר ולאחר זמן חזרו והודו כששמעו קוף דבריו למדו שראש דבריו אמת: **נשטים ריבוא שכן.** היה משתכר זה שטים ריבוא לירי זהב: **סחם מלאשטויו של אצו.** והוא יטן: **מה מי שאינו מלווה ועושה כך.** שילס לו הקצ"ה שכרו: **הא דר' יהודה.** דלמר סומא פטור מן המלוות צד"ק פרק החובל (דף טז): **לא מופקידנא.** שהיה סגני נהור: **יומא טבל לרבנן.** סעודה לתלמידים: **פעם אחת היה לבוש.** למה בן נמינה: **סירקון.** לבוש שקורין לנד"ר: **של זהב.** מרוקס² חוטי זהב: **פסיוני.** עוף חסוד ושמן מין שליו שירד במדבר: **ועוודו מן פעולה.** שנענש עליו שמראה לו כרות עין על סעודתו: **ויש מטחינו צריחיים.** שהיא מלאכה קשה: ומציאו

האשה נקנית פרק ראשון קידושין

לא

עין משפט נר מצוה

בבד את ה' מהונך. צירושלמי¹ דורש מהונך כמו י מחונך משמע שהקפיד הקצ"ה על כיבוד אב ואם יומר מכבודו שצבדו הוא אומר כדא את ה' מהונך דהיינו מחונך דמשמע ממה שחונך כלומר אם יש לו ממון חייב ואם לאו פטור וכיבוד אב ואם נאמר כדא את אציק ואת אמך דמשמע בין שיש לו ממון ובין שאין לו והיכא דליית ליה חייב לחזר על הפתחים לזון את אציו ואת אמו²: **בל העובר עבירה בבתר כאציו דוחק רגלי שבניה.** היינו דמצי כייף לזרייה וכדמוכח פרק קמא לחגיגה (דף טו. טז): **ודיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו.** צירושלמי³ יש סתיו רגליו פשוטות על המיזה ולכך לא שיצרה: **גדול המצווה ועושה.** נראה דהיינו טעמא דמי שמלווה ועושה עדיף לפי שדואג ומנטער יותר פן יעבור⁴ ממי שאין מלווה שיש לו פת צסלו שאל ירצה ייט:

תורה אור השלם

1. בזה אמר ד השמים כסאי והארץ ימים רגלי אי זה בית אשר תבנו לי ואני זה מקום מגורתי: ישעיהו ס"א
2. וקרא זה אל זה ואמר קודש קודש קודש וי צבאות מלא כל הארץ ישעיהו ו' ג
3. ויחזקו כל מלכי ארץ: תהלים קלח ב
4. אנכי וי האדמה אשר הוצאתי מארץ מצרים: מכתב עברים לא יקרה לק אלהים אחרים על פני: שמות כ ב
5. בבד את אציק ואת אמו: ראש דברך ומיך על האדמה אשר וי האדמה נתן לק: שמות כ א
6. ראש דברך אמת ולעולם כל משפט צדק: תהלים קיט קס

לעני רש"י

צירי"ר [צירי"ר].
בר של משי.

מוסף תוספות

- א. וצריך לכופ את יצרו יורה. מוס' ה"ל"ש. ב. גבי נשים חייבות בקידוש דבר תורה. ט"ז. והך דרשה (כא. ספ"ק קרא אמת ויצבי ספ"ק לא קרא יחזור ויקרא ולא אסירין מספיקא אין כון משום לא תשא. הילכך כיון שמתכוונת לברכה אין כאן משום לא תשא. ט"ז. של כל המצות ומאה ברכות בכל יום. ומוס' עיובין. לו. ברכת ציצית ותפילין וכמה ברכות ואמרין בפרק המניח היא מאן דבעי למהוי חסידא ליקיים מילי דברכות. מוס' ה"ל"ש.

כבד את ה' מהונך. צירושלמי¹ דורש מהונך כמו י מחונך משמע שהקפיד הקצ"ה על כיבוד אב ואם יומר מכבודו שצבדו הוא אומר כדא את ה' מהונך דהיינו מחונך דמשמע ממה שחונך כלומר אם יש לו ממון חייב ואם לאו פטור וכיבוד אב ואם נאמר כדא את אציק ואת אמך דמשמע בין שיש לו ממון ובין שאין לו והיכא דליית ליה חייב לחזר על הפתחים לזון את אציו ואת אמו²: **בל העובר עבירה בבתר כאציו דוחק רגלי שבניה.** היינו דמצי כייף לזרייה וכדמוכח פרק קמא לחגיגה (דף טו. טז): **ודיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו.** צירושלמי³ יש סתיו רגליו פשוטות על המיזה ולכך לא שיצרה: **גדול המצווה ועושה.** נראה דהיינו טעמא דמי שמלווה ועושה עדיף לפי שדואג ומנטער יותר פן יעבור⁴ ממי שאין מלווה שיש לו פת צסלו שאל ירצה ייט:

דלא מפקידנא ועבדינא. מכאן ממקדק ר"מ דנשים מצבדות על מלוות עשה שזומן גרמא אע"ג דפטורות לגמרי דלפילו מדרבנן מתייציב דלמנוח פלק מן שמטוב (בבב"ב דף ק"ז) מ"מ יכולות הן לבדן ואין כאן משום לא תשא את שמו לשוא (שמות כ) משום מצבדות צרכה שאינה⁵ כצריכה: דלי לאו הכי היימי שמת רב יוסף והלא מפסקי כל הברכות כולן⁶: **ובאת אמו וקרעתו.** יש צמדה שיהיה מטורפת מדעתה: **יש מביא לאביו פסיוני.** פירוש עוף חסוד והיינו⁷ מין שליו שיש צמדנר⁸: **וטורדו מן העולם.** פירוש שנענש עליו שמראה לו כר עין על סעודתו ויש מטחינו צריחיים שהיא מלאכה קשה ומציאו לחיי העולם הבא שמכבדו צדכיים וצדיקים וצדיקיים וצדיקיים צירושלמי (פסא פ"א) נגמרים מעשה צדיקים מעשה צדק שיהי מלאכיל לאציו פסיוני פעם אחת אמר לו אציו מאין לך כל אלה אמר לו קבל מלא חייכפת לך עד דעמון ואכול כלומר לעוס ואכול כעין כלצים דמדשין ואוכלים א"כ הראהו עקשה עליו וסוד מעשה צדק שיהי טוחן צריחיים ואכ זקן היה לו ואתא ליווי לטוחנין פירוש מלוות המלך צביל אציו לצא לעבודת המלך א"ל צנו טוחן ואני אלך תחתך לעבודת המלך שאין לה קצבה אם לציווקן טב לך ואם לנלקי טב לך: איסתייעא

נכנסו חכמי ישראל אצלו אמר להם יודע אני בכם שאם אני מבקש מכם כל ממון שבעולם אתם נתתין לי אלא אין אני מבקש מכם אלא אותו ממון שהפסדתי בשביל כבוד אבא וא"ר חנינא ומה מי שאינו מצווה ועושה כך מצווה ועושה עאכו"כ⁹ דאר"ח ג' גדול מצווה ועושה¹⁰ ממי שאינו מצווה ועושה אמר רב יוסף מריש ה"א מאן דהוה אמר לי הלכה כר"י דאמר סומא פטור מן המצות עבידנא יומא טבל לרבנן דהא לא מופקידנא והא עבידנא השתא דשמעיתא להא דא"ר חנינא גדול מצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה אדרבה מאן דאמר לי דאין הלכה כרבי יהודה עבידנא יומא טבל לרבנן כי אתא רב דימי אמר הפעם אחת היה לבוש סירקון של זהב והיה יושב בין גדולי רומי ובאתה אמו וקרעתו ממנו וטפחה לו על ראשו וירקה לו בפניו ולא הכלימה¹¹ תני אבימי בריה דרבי אבהו¹² יש מאכיל לאביו¹³ פסיוני וטורדו מן העולם ויש מטחינו צריחיים ומביאו

מפני מצווה ומקבל מות המצות עליו. פסיוני. פונד"ש ש"ב. צ"ל. [וטורדו]. שאומר לו בבזיו. ויש מטחינו צריחיים ומביאו. שאומר לו בלשון רכה.